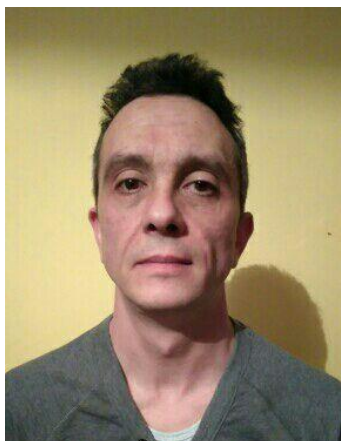

ГОДИШНО СЪВЕЩАНИЕ НА РАБОТНА ГРУПА „ПАРИТЕТИ НА ПОКУПАТЕЛНАТА СПОСОБНОСТ” В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА ЗА ЕВРОПЕЙСКИ СРАВНЕНИЯ НА РАВНИЩА НА ЦЕНИ И БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ НА ЧОВЕК ОТ НАСЕЛЕНИЕТО

*Русин Русинов**

Цел на срещата и основни резултати

Съвещанията на Работна група „Паритети на покупателната способност” (РГ ППС) се провеждат регулярно един път годишно в края на ноември. Целта е да се направи отчет за извършената през текущата година работа, анализ на резултатите от проведените специфични наблюдения на цените на потребителските и инвестиционните стоки и услуги и здравеопазването, както и да се обсъдят методологически въпроси, свързани с изчисляването на паритетите на покупателната способност (ППС), и да се утвърди план-график за работа на европейските страни - партньори по ППС, през 2017 г. под ръководството на Евростат и ОИСР.

Програма за европейски сравнения (ПЕС)

Идеята за европейски сравнения в рамките на осъществявания от 1968 г. Проект за международни сравнения (ПМС) е била одобрена през юни 1979 г. на XXVII пленарна сесия на Конференцията на европейските статистици, когато страните са били районираны на континентален принцип и 1980 г. е била избрана за базисна година. В началото на 80-те години Евростат и ОИСР организират съвместната програма за изчисляване и съпоставяне на паритетите на покупателната способност, целяща регулярното и навременно сравнение на брутния вътрешен продукт (БВП) в държавите - членки на ЕС, и членуващите в ОИСР държави.

Впоследствие обхватът ѝ е бил разширен с държави, нечленуващи в нито една от двете организации, като повечето от страните с централно планирана икономика се присъединяват след 1990 година.

*Държавен експерт в отдел „Потребителски цени, цени на жилища и ППС“, НСИ; e-mail: RRusinov@nsi.bg.

Република България се присъединява към ПЕС през 1993 г. като партньор на останалите страни с икономика в преход и Австрия, играеща ролята на мост при сравняването им с развитите пазарни икономики в Европа.

От 1999 г., като част от политиката на присъединяване към ЕС, страните, кандидатстващи за членство в ЕС, между които и Р България, се включват пълноправно в работата по ППС под егидата на Евростат.

I. Същност на Програмата за европейски сравнения

Програмата за европейски сравнения е част от дейността на текущата програма по статистика на Европейската комисия „Измерване на различията в ценовите равнища на стоките и услугите между страните и между отделни населени места”.

В ПЕС е възприето европейската валутна единица евро да бъде съпоставимата единна валута, тъй като ЕС е избран да играе ролята на база за сравнение. На практика това се осъществява посредством изчисляването на специфични обменни курсове (ценови съотношения), наречени паритети на покупателната способност. От една страна, те измерват колко единици национална валута са необходими, за да се купи една и съща точно определена кошница стоки и услуги в различните европейски държави, а от друга, показват каква кошница със сравними и представителни стоки и услуги може да купи едно евро в отделните страни - партньори по ПЕС. По същество ППС представляват съотношения на цени към определен момент в териториален аспект. Те изравняват покупателната сила на различните национални валути, т.е. елиминират влиянието на различните равнища на цени в отделните страни. Използват се за сравняване както на относителните равнища на цени, така и на общото икономическо развитие на европейските страни, измерено с БВП на човек от населението в единна валута. Когато ППС са стандартизирани спрямо базата ЕС = 1, те представляват условна средна валута - евро стандарт на покупателната способност, която изравнява покупателната сила на различните национални валути.

Правните основания за тази работа се съдържат в следните документи:

1. Регламент (ЕО) № 1445/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2007 г. за установяване на общи правила за предоставяне на основна информация относно паритетите на покупателна способност, както и за тяхното изчисление и разпространение

2. Регламент (ЕС) № 193/2011 на Европейската комисия от 28 февруари 2011 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1445/2007 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на системата за контрол на качеството, използвана в работата по ППС

3. Регламент (ЕС) № 2015/1163 на Европейската комисия от 15 юли 2015 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1445/2007 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на списъка на основните групи, използван за паритетите на покупателната способност

4. Регламенти на Съвета относно структурните фондове (Reg. 1260/99, 1267/99) и регламентите на ЕО относно персонала (Reg. 3830/91).

Целта е ежегодното съпоставяне между страните партньори на:

1. Паритети на покупателната способност
2. Равнища на цени
3. Физически обем на brutния вътрешен продукт, фактическото индивидуално потребление (ФИП) и бруто образуването на основен капитал.

ППС се изчисляват въз основа на действителните пазарни цени на избрани представителни стоки (потребителски и инвестиционни) и услуги. За събиране на тези цени се използва международна кошница, като се спазват два основни принципа:

(1) Да отразява цялото разнообразие на потребяваните от домакинствата потребителски стоки и услуги и на използваните за натрупване инвестиционни стоки.

(2) Да е представителна за структурата на потребление в различните страни - участнички в ПЕС.

II. Основни понятия

Паритетите на покупателната способност представляват реални курсове за превръщане на стойностните показатели от национална валута в единна валута. Превърнатите в съпоставима валута чрез ППС разходи за крайно използване на БВП на отделните страни са сравними и отразяват единствено разликата във физическия обем на купените стоки и услуги. ППС се представят в стандартизирана форма към държавите - членки на ЕС (базата е ЕС-28 = 1), наречена „стандарт на покупателната способност” (СПС), т.е. евро в реално изражение (условна средна валута).

Индексите на равнища на цени (сравнителни равнища на цени) са измерител на различията в равнищата на цените между страните партньори, показвайки колко единици от единната валута са необходими, за да се купи едно и също количество стоки и услуги в сравняваните с базата (ЕС-28) страни. Те се изчисляват като съотношение между ППС и официалните валутни курсове (национална валута/евро) за всяка страна спрямо средното за ЕС равнище.

БВП на човек от населението в реално изражение се приема като физически измерител на общото икономическо състояние на страните в сравнение с ЕС-28 = 1 или съпоставени помежду си посредством средното за всички държави - членки на ЕС, равнище на БВП на човек от населението.

Индексите на физическия обем на БВП на човек от населението отразяват единствено различията между страните партньори в международните сравнения по отношение на крайно потребения обем стоки и услуги в тях, т.е. елиминира се влиянието на националните цени в тези страни. Те се изчисляват, като превърнатите в единна валута чрез ППС национални разходи за крайно използван БВП на човек се отнесат към средните за ЕС-28 реални разходи за крайно използван БВП. Тези индекси не са предназначени за стриктно подреждане на държавите, участващи в ПЕС. Препоръчва се те да се използват за разделянето им на групи със сравними равнища на БВП на човек от населението.

Крайните потребителски разходи на домакинствата и на нетърговските институции, обслужващи домакинствата (НТИОД), се отнасят до направените от тях разходи за покупка на потребителски стоки и услуги.

Фактическото индивидуално потребление включва крайните потребителски разходи на домакинствата и на НТИОД плюс стоките и услугите за индивидуално потребление, предоставени от правителството безплатно или по икономически незначими цени, например в областта на образованието и здравеопазването.

При ползването на преизчислена и екстраполирана информация изрично се препоръчва анализите да се правят по страни през дадена година и да се избягват коментари за дадена страна в динамика.

Страните - участнички в ПЕС, могат да публикуват резултатите от сравнението едва след официалното им публикуване от Евростат/ОИСР.

III. Организация на наблюденията на цени на стоките и услугите представители

В рамките на ПЕС Евростат изчислява годишни ППС за 28 държави - членки на ЕС, 6 балкански страни и 3 държави - членки на ЕАСТ, в съответствие с утвърдено Методологическо ръководство на Евростат - ОИСР за ППС.

Необходими данни за изчисляване на ППС, предоставяни на Евростат от НСИ:

- Потребителски цени на избрани и точно дефинирани продукти/услуги
- Цени на краен купувач за избрани инвестиционни стоки (машини и строителство)
 - Разходни тегла на БВП, разбити до ниво елементарни група
 - Наеми, количествена и качествена информация за жилищата
 - Заплати по избрани професии и длъжности в държавния сектор
 - Индекс на потребителските цени (ИПЦ) и пространствени коефициенти
 - Официални обменни валутни курсове
 - Бакшиши за избрани услуги и ДДС за инвестиционни стоки
 - Средногодишно население.

Честота на подготовка и изпращане в Евростат на входяща национална статистическа информация, необходима за изчисляване на ППС и свързаните с тях стойностни показатели

• Годишно:

- Потребителски стоки и услуги (пролет и есен) в тригодишен цикъл
- Болнични услуги
- Количествени сметки на строително-монтажни работи за избрани условни строителни обекти
- Друга национална статистическа информация:
 - ✓ Разходи за крайно използван БВП за 250 елементарни групи
 - ✓ Жилищни наеми
 - ✓ Заплати в държавния сектор по избрани професии
 - ✓ Индекс на потребителските цени
 - ✓ Фактори за пространствено ажустиране на цените, събирани в столицата.

• Всяка втора година:

- Машини и съоръжения.

IV. Представяне на резултатите

Евростат е в състояние да публикува напълно съпоставими резултати за всичките 37 страни - партньори по ПЕС, едва когато приключи тригодишният цикъл за ценовите наблюдения.

1. Скалиране на ППС по основните групи към еврото

Крайните данни от изследването представляват паритети, изчислени чрез матрица по метода за многостранно агрегиране EKS (Elteto-Koves-Szulc) между паритетите на всички 37 участващи страни на ниво основна група. При този метод всички страни се третират като група партньори от независими единици и на всяка отделна страна се присвоява еднакво тегло. След това тези паритети са стандартизирани и скалирани чрез използването на геометрични средни от обменните курсове на валутите на страните участнички към еврото. Това скалиране не оказва влияние върху връзките между отделните страни.

2. Агрегирани резултати

Агрегираните резултати са получени по обичайния метод за изчисляване на бинарни паритети чрез използване на формулата на Ласпер/Пааше/Фишер. След това тези паритети са преизчислени чрез формулата на EKS метода с цел те да станат транзитивни, т.е. паритетът на дадена страна да има директна сравнимост с паритета на всяка друга страна, участваща в програмата за сравнения.

На агрегирано ниво ППС са скалирани така, че сумата от БВП на 28-те държави - членки на ЕС, да е еднаква в евро и в стандарти на покупателната способност:

$$\Sigma \text{ БВП за ЕС-28 в евро} = \Sigma \text{ БВП за ЕС-28 в евро СПС.}$$

След като получените резултати за 37 страни за година **T** бъдат одобрени от всички страни - партньори по ПЕС, се публикуват от Евростат съгласно одобрения график:

- **T+ 6 месеца** - Експресни данни (първи предварителни резултати)
- **T+12 месеца** - Предварителни резултати, базирани на предварителни данни за цените и теглата
- **T+24 месеца** - Крайни резултати, базирани на окончателни цени от наблюденията и окончателни тегла от националните сметки.

Резултати за 2013, 2014 и 2015 г. и график за публикуване

Най-важните показатели, получавани в резултат на изчисляването ППС, са БВП и ФИП на човек от населението в стандарт на покупателната способност. Експресната информация за тях за 2016 г. Евростат ще публикува през юни 2017 година.

Евростат информира участниците в срещата за използваните входящи данни при изчисляване на годишните ППС за 2013 г. (окончателни), 2014 г. (ревизирани първоначални) и 2015 г. (предварителни), съпътствани от обяснения за стъпките, предприети в процеса на изчисляването им. Особено внимание беше обърнато, че за коректното изчисляване на ППС от изключително значение е съвместимостта между наблюдаваните цени и данните за националните сметки в базата данни за разпространение на Евростат (Eurobase).

РГ ППС утвърди планирания график за публикуване на резултатите в „News release” - на 13.12.2016 г., като ембаргото за оповестяване на данните е 11 часът централноевропейско време. Евростат ще вземе предвид коментарите, направени от страните, и ще актуализира съответните показатели в база данни ППС.

РГ ППС обсъди резултатите от направената ревизия 1995 - 2012 година. Евростат предостави подробен и изчерпателен преглед на всички стъпки, предприети в този проект. Бяха подчертани важността и причините за ревизиите. Данните бяха публикувани на 13.12.2016 г. в съответствие с графика за публикуване.

Оценка на инвентаризацията

Евростат отчете направения преглед на източниците и методите, прилагани от държавите - членки на ЕС, за събиране на необходимата национална информация за ППС в съответствие с Регламент № 193/2011 на Европейската комисия. Особено внимание беше обърнато на Гърция поради липсата на актуализирани инвентори. РГ ППС одобри направената оценка и препоръча известни подобрения. През 2017 г. Евростат планира да извърши оценка за качеството на събираната статистическа информация в няколко държави - Гърция, Исландия, Люксембург, Белгия, Унгария и Дания. Напомнено беше, че на срещите в проверяваните държави освен експертите по

ППС би следвало да присъстват и експерти от останалите статистически отдели, които подготвят необходимата национална статистическа информация.

След въвеждането на редовно наблюдение на болничните услуги се налага промяна в структурата на докладите за инвентаризация, т.е. да се включи нова глава за тях. Това предполага и ревизия на правната рамка за работа по ППС - Регламент на ЕК № 193/2011 за контрол на качеството при прилагане на Регламент на ЕС № 1445/2007 за изчисляване и разпространение на ППС.

На редовната среща на РГ ППС през 2015 г. на Евростат е било представено предложение за актуализиране на структурата на докладите и на указанията за попълване. Новите указания и структура на докладите за инвентаризацията влизат в сила от януари 2017 година.

Методологични въпроси

Въпросник за ИПЦ

РГ ППС одобри предложението на Евростат за използване на новата петзначна класификация на индивидуалното потребление по предназначение ECOICOP (European classification of individual consumption by purpose) за въпросника за ИПЦ за наблюденията на потребителските цени. От страните ще се изисква да предоставят данните, ако не са достъпни в ХИПЦ базата данни или когато концепцията за ХИПЦ не е подходяща за целите на ППС (например за медицинските изделия).

ППС - производствен метод

Основната цел на изчисляване на паритети на покупателна способност по производствения метод е получаването на коригирани данни за производителността на индустрията. В ESA 2010 производителността на труда на отработен час се изчислява като реален разход на единица вложен труд (измерено чрез общия брой отработени часове). Използвайки брутната добавена стойност, данните за заетостта и коригирания коефициент на индексите на равнища на цени, се получават показатели за производителността на индустрията. Крайната цел е да се разработят ППС, с които да се сравни нивото на производителност на индустриите в различните страни. С подходящи подобрения на източниците на данни и методи производственият метод на ППС може да стане повече от експериментални данни. Бъдещата работа трябва да се фокусира върху разширяване на обхвата на дейностите, за да се включват тези, които са основно междинно потребление, особено услугите. Това би позволило изчисляване на добавена стойност на ППС, която би се използвала за сравнения на производителността. Разликата в резултатите между производствения метод и метода на разходите е незначителна - около 5%, което означава, че производственият метод може да се използва за проверка на официалния ППС (но само на ниво БВП).

Третиране на сезонните стоки в наблюденията

Работната група одобри предложенията на Евростат, за да се хармонизира подходът към сезонност за всички потребителски продукти, като се премахне съществуващият въпросник за сезонни продукти и се премине към използване на средна хармонична на месечните индекси на потребителските цени при изчисляване на коефициенти за времево коригиране.

Интегриране на докладите в ППС базата данни

Работната група прие предложението на Евростат за интегриране на стандартните доклади за потребителските и инвестиционните наблюдения в онлайн

базата данни на Програмата за европейски сравнения. Това ще улесни обмяната на информация за източниците и методите за изчисление на ППС в различните страни.

Международна програма за сравнения

Международната програма за сравнения се осъществява на петгодишен цикъл под ръководството на Статистическата комисия на ООН, Евростат и ОИСР. В нея участват повече от 60 държави от цял свят. На 47-ата сесия на Статистическата комисия на ООН, проведена през март 2016 г., са направени препоръки за развитието и провеждането на Международната програма за сравнения в бъдеще. Направените заключения са, че тази програма трябва да се превърне в постоянен елемент от глобалната статистическа програма, да се премине към тригодишен цикъл на осъществяване. Следващият кръг от програмата е предвиден за 2017 г., като за първи път ще участват Грузия и Украйна. Във връзка с това Евростат предложи събирането на допълнителни данни и споделянето им с новите страни участнички с цел подпомагането им с методологични и практически насоки.

Наблюдения на цени за изчисляване на ППС

Наблюдения на цени в строителството

Страните обсъдиха и приеха доклада на представителите на фирма COWI, контрактор за строителството, за резултатите от наблюденията на избрани строителни обекти през 2015 и 2016 година. Отбелязано беше, че някои спецификации в количествените сметки се нуждаят от прецизиране с оглед едностранното им тълкуване от строителните експерти, които остойностяват обектите.

РГ ППС изрази необходимостта от преглед на обектите за жилищни сгради, в частност на самостоятелните къщи, както и от подобряване на планирането при включване на нови строителни обекти за остойностяване. РГ се съгласи да продължи проучването и разработването на нов строителен обект - ремонт на жилищна сграда, и включването му в наблюдението през 2018 г., като продължи дискусията между строителните експерти на срещите, в които ще участват през 2017 година.

Одобрен беше графикът за наблюдението през 2017 г. и беше представен новият контрактор (английската фирма RICS) за работа в областта на строителството.

Наблюдение на цени за машини и съоръжения

Резултатите от наблюдението на машини и съоръжения през 2015 г. бяха обсъдени и приети от РГ ППС. Отбелязано беше, че при това специфично наблюдение скъсяването на интервала между предварителното и действителното наблюдение е от голямо значение. Обсъдени бяха и въпросите с вариращите отстъпки в цените при доставка на по-големи количества от даден продукт и с ценовите листи от интернет, в които не се засягат отстъпките.

РГ ППС препоръча на Planco Consulting да бъде направен специфичен анализ на цените и характеристиките на машините в списъка. Въвеждането на новата класификация на основните групи доведе до преразглеждане на броя на включените в списъка продукти. Евростат обърна внимание на необходимостта от оценяване и на генерични продукти (от местно производство) с оглед осигуряване на по-добра представителност на резултатите за ценовите равнища в отделните страни. РГ одобри графика и етапите за наблюдението през 2017 година.

Болнични услуги в здравеопазването

РГ ППС прие доклада и резултатите от наблюдението за 2015 г., представени от контрактора Sogeti. Бяха представени данните и етапите на валидиране на резултатите от наблюдението за 2016 година. Беше одобрен графикът за предстоящото наблюдение през 2017 година.

Перспектива за развитие на база данни ППС и свързания с нея приложен софтуер

РГ ППС взе под внимание най-важните подобрения, засягащи приложния софтуер за паритетите през 2016 г., и членовете ѝ бяха информирани за плановете на Евростат за 2017 година. По-конкретно, приложният софтуер предстои да бъде разширен с възможността за утвърждаване на данните от наблюденията онлайн.